

H. B. Jensen
27. 8. 33.

MØTTELEND

Nr. 3 — 1933

MÖTTELEND

Dirumaa Väike Maarja Ühis-
gümnaasiumi õpilasingi ajakiri

43

Oktoober 1933. a. Viastakäik

Saateks.

Tahaksin alata need rida sõnadega:
„incipit vita nuova“ (algab uus elu), milliste-
ga algas Dante ühte oma teoseist, ja märkida
selle lausega tõika, et on pööratud lehekülge se-
nisele mitte küllaldaselt elavale suhtumisele me-
ajakirja, kuid...

Ülistaksin õpilaskonda tööst osavõtmi-
se innu pärast, kui mu südameünnistus ei üt-
leks: „Fili mi, tempus est, ut praetermittantur
simulacra nostra“ (ku poeg, on aeg jätta sil-
maxirjasused).

Ei saa jätta nentimata seda tööd,
mida on tehtud käesoleva ajakirja rebmistel
ilmumisaegadel. Ei olegi midagi etteheita to-
metusile ega neile õpilaskonna-liikmeile,

kes arv saades, et ühine ettevõte on ka iga üksiku ettevõte, on „Mõtteleendu“ kaastöödega rikkastanud. Õpilaskonna poolt on „Mõtteleendu“ teema ilmunisel osjalt vastu võetud, ta pole ka olnud „vax clamantis in deserto“ (hüüdja hää! kõrves), aga kardam, et võib selleks muutuda, kui ta enese kohta öelda ei või: „Ego tanquam centrum circuli, cui simili modo se habent circumferentia partes“ (Ma olen otsexi ringi keskus, millele sarnaselt suhtuvad ümberolevad jaod), ja ainult mõne üksiku, aga mitte õpilaskonnana ettevõte.

Soovin, et õpilaskonnal jätkuks ka eeloleval õppeaastal huvitav „Mõtteleendu“ vastu, aga mitte ainult lugemiseks, vaid ka kaastööde saatmiseks, et siis võidakse meie õpilaskonnale „Mõtteleendu“ kohta öelda: „Vide, cor tuum!“ (Näe, see on su süda.)

Peatoimetaja.

Sügisuu kilde.

ju.

Löö viimsed ahastused ristid
ja astu sügistaeva all.
On mulle keelil teised viisid,
kui kollunud lehti riiwat jalga.
J. Schütz, järeltaja.

Kui oled kardnud hinges valu - suurt ja
kibedat; kui oled vaevelnud üksinduses oma südame-
häälega asjatult; kui oled pettunud kõigis tundides;
kui oled leidnud, et kõik on vaid mõttetus; kui hää-
suavad muud ideed, mõisted; kui oled sajunud
hüüdnud valu maailma, et keegi pole sind mõist-
nud - siis, löö viimsed ahastused ristid ja astu
sügistaeva all!

Oh, sügistaevas, sind nõõditamatu hall-
sinine ääretus üle kolluva looduse, sind võimava-
lav värvitu lastis üle määnduva maailmalla,
sind sünnimust kuldäpist tähist õõstis üle maha-
va maailma - kui hästi mõistad sa väetis inimes-
last eskel kosmos ja igu! Sind ei, kaaned

mu uuletut kisa, mõistad mu vaekevad valud, tunned
mu tamma ahastust - sind suur ja ääretu.

Oled otsinud inimeshinge kajastus, särgistat-
vas!

Kui vihkavad su vaksed rasked pilved
üle särgise maa, tunne vahisema ja vilistava viisi
saatel, mis kumulab kollunud lehti ja invitab hõiv-
valt, siis saadud sa inimeshingega, milles kõik on segi
paisal, mis püüab tormata inimest üle üheskõige ka-
hu, airult et vabaneda ole hävitavast hõivavast
irvest.

Taas muutud läha vaissmaks, kattud lä-
bipaistmatu halli saladuslikkusega, vaid pääkesu-
vul taavaranal paar purast kriipsu. Tundub sa-
gu taltussid. La otsinguist väsinud, ole saadute sin-
ti vastu ja paues jooksnud inimeshing mässab he-
li igapäevase kalle ja vaid pääkesu-
vul lõmbe igatsus paar purast kriipsu halli mallekollu.

Ning õsiti, kui kõnnin all süngemust
sügistava kuldäpit tähist, jalgade vahistades
kollunud särgistehis, kuuaks keegi saagu uut lehelge-
ma duraamatuse. Kõik see, mis oli enne, häädus -
Jääb vaid mälestis, unustus ja igatsus...

Jääb püsina mälestis kõigest armsast,
mille kaotus ähvardab purustada me kogu hinge,

jääb unustus kõigest halvast ja inetust,
jääb igatsus - punane igatsus pääseda
hallist, pääseda punasuse päikesesse!...

Puhastub hing kõigest koormavast lüü-
sist.

Punnen end uuna all sinigi sigis-
taeva.

A. Riisberg.

Kontoorias.

Lähem sõbra poole. Astun kiiresti, pool-
joontes, kuna siida taob nagu septavasar rõõmsast
ootusest - saab ju sõbra härra näha. jõuan sõb-
ra maja juurde, hüilin tasakui sõbra ukse taha,
kes siis ole üllatun üda suurem. Siis, järsku, kopu-
tanata mürtatun uksest sisse.

„Tere!“ Sõber istub paari küüalisinga lauas,
vaadab mind vihkelt vihakult, kuid siis muutub
ta ilme andestavaks. „Tere, tere!“ lausub, ja siis
küüaliste poole pöördudes: „bi massa pahardu-
da, on üks vana tuttav.“

Mulle on nagu puuga pähe löödiel. Esit-
litakse mulle võõraid, palutakse lauda, kuid mi-
na seisar - vist ammuli sui - ja ei oska midagi
mõelda. Üksid, keda mulle esitleti, kuid kelle
nimesid ma siiski ei tea, vaatavad viites mulle,
käs sõbrali küsivalt, millele see vastab liigutusega,
nagu tahaks ütelda: „Oma teha, mis teha!”

Kogelen vabanduse mingisugusest aja-
puudusest, kaon selle sõna tõsisel mõttel, unust,
jättes tolle pärani laiali.

Longin koda poole. Astun aegamööda
nagu aimari, keda sõbrames ei asi mingilid
tundmuse.

Lalli.

Onu oli siis juba vanapois, kui meile
 tuli tüdruk, kelle nägu oli pruuniläpilise nägu
 kokk. Põhetärriline - ütlesid vanemad inimesed.
 Meie, nooremad, aga hüüdsime teda Tõpilisest.
 Tal oli küll ilus nimi, Lalli, ja ta oli ka lõbus
 tüdruk, aga tema peale saadati alati abika-
 mu, ja vanaisa, kui vaatas, siis ainult ütles
 ti tema poole, ja vanema, kui temaga kõne-
 les, siis vaatas ikka tema põlve peale, aga
 mitte silmadesse. Ainult onu ise armastas te-
 muga palju kõnelda ja püüdis alati talle
 näkku saadata ja tema ligidalt olla. "Väe,
 vana käbi tikub liigi," kuulsin koma Lallit
 lausuvat teisele tüttrale kamillale, kes ka sellal
 meil käbis. Onu pidi siis tema arvates olema
 vana käbi! Ennem mul polnud midagi Lalli
 vastu, mõtlesin isenes, et las' saab pedagoogi onu-
 naisest, siis on hästi lõbus elada, ja mul on
 ka nõome rohkem, aga kui ma seda kuulsin,
 et ta, onu vana käbi nimetas, siis mul lõi
 see õhe niisugune pahameelturne tema vastu.

10
et enam ei tahtnud teda enunaiseks. Kui ma
nägin, kuidas nad heinamaal teineteise ligi-
dal neitsid, ikka lalli ees ja mu kannul na-
gu perni, siis tulid mul ikka niisugused nal-
javad mõtted, et peaks see vana käbi niid
noorele käbile vihatiga rogemata kander lēbma.
Ja siis, kui onu tšlul rälja läks lallit koh-
tama, mõtlesin, et peaks emeti tulema kõik lalli
peigmehed, mõldki peiss, Publi noomisand, bestuse
Arnold, Pichine sulane ja kõik teised, kellega
ta oli ümber ajanud, roxuu ja lalli ümber kõik
karkama minema ja viimaks lalligi läbi pees-
ma selle eest, et tal niipalju peigmehe on. Kui
ma seda mõtlesin, tulid otsusele, et joonistan
ühe üles, kuidas nad kõik lõõmingut peavad,
mõnel jalad taeva poole, mõni kohuli, mõni
seljale, ja lalli kael, suured sirised muhud
peas ja turja peal. Joonistasin kõik pabonile
ja igale üksikule legin tännid selja peale: kol-
lele ühe, onule kaks ja teistele kolm, neli j.n.e.
tänni. Alla kirjutasin tähendused, et ühe tänniga
on lalli Päpiline, terve selle tsirkuse direktor, ka-
hega jälle August Funge jne. Terve selle pildi pea-
le kirjutasin: Salomoni tsirkuse loomaaed, ja
kirjutasin pildi tüdrukute tuppel.

Yõngomisel päeval, kui tulid sarjast
roju, seisis onu ukseel, sepp oli pirus ja väga

paha nägu es. Mõllesin esimese hoobiga, et
mulle on jälle tagasi tulnud haigus, mil-
lest ta alles hiljuti taastus sai, ja sellepärast
küsisin: „kas kuskilt valutab!“ Siis ma nägin,
et nägu välguse loitis koraks ta hallides sil-
mades, samuti kui vahust pimedas me kohal-
timest tuld kõmmates helgib see sodatama-
tult meest vastu.

„Oled näru!“ ütles enne nutuse hää-
lega ja läbi hammaste, nägu olks tal olnud
kambaväki, ja läks tüüki sõnnudega talle
peole. Mõllesin, kas ta on rihane mee päiale
millegi pärast, või misuugusel põhjusel ütles
ta mulle näru. Kõik nad tuju oli korraga
kadunud, ja siis nägu paistis midagi,
ja tundsin, et seal oli kahtlusest ka, sest
mulle tuli mulde, et võikolla enne nägi ma
joristatud pilli ja nüüd enigi rihane, et
mis ma teda ja hallit ühes sõlmapoiste va-
jaga joristasin. Aga kas see siis mina kü-
sti, et hallit neipalja peigmehe ja pilidit
siide viimast peigmehele oli kahtleist tüüri sel-
ja peal! En siis enne taunis kõmmata nüu-
guse kandruga, nägu halli! Kõik ma just
mõllesin teppa minnes, kui enne mind kü-
stis. Ta küsis ma aita ja hakkas mind

seal noomima ja noomis nii kuu, et tahk
sin juba ise ära tulla, kuni viimaks lauses:
„Ja nüüd käsi mu silmist, kuni ma see
jõhvara pildi ära unustan! Sul võib väga
halvasti minna, kui naisuguseid kolalükkajaid
mängid!“ Siis ma tundsin äkki nii suurt
pahameelt, et kui ära tulin, ütlesin ukse ta-
ga tasakesi, „vana käbi“ ja mõtlesin, et kas
kema võib niisuguseid käskida, et ma ka du-
gu ta silme all. Si mõllegi! Ja kes siis ei-
ge kardab ta vesiseid silmi! Mitte keegi, mina
ka mitte. Oks ~~see~~ mustad silmad nagu
hallid, et kui vaatab pahaselt, siis nagu ter-
kab, neid ma ka oledas küll. Siis mul oli ko-
he pahameel end ja halli vastu, et mis nad
imele lömbavad, ~~ku~~ maja nende pärast üsa-
ne. Vanaisa onuga enam ei räägi, mujas
on vaikus, ja muud polegi rääkida kui ai-
null kilvide laulu: tirts, tirts. Oue läks ise
töö vastu ka hoolitumaks. Külaske juba rää-
giti, et kunge talu hooned on korvast ära,
kivid kakkistel olgakustel, samblast sallid
ümber, põlled on halvasti häritud, nendel mi-
dagi ei kasva, on ainult sulaste saapajäl-
gi lüüsi.

Onu käis igal õhtul halliga väljas
 trehvamas. Tähti hallit naiseks võtta. Aga va-
 naira püüas peale, et niikaua kui tema
 silmad veel lahti on, niisugune vants na-
 gu see halli on, ei lohi üle useldre tema
 majasse sisse astuda. Siis halli süütski ära.

Iga päeva tagant hakkas onu hal-
 lite karva kirjutama ja sai ühtlugu ka
 hallilt kirju. Best saadix, kui täpiline meilt
 ära aeti, ma ei tundnud ta vastu enam pa-
 hamelt, sest mul oli temast nagu hale. Kui
 teda ühel päeval linnas nägin, hakkas mul
 isegi nii häle, et oleksin nutnud, sest halli
 nagu oli palju kahvatum ja tal olid kan-
 geti kurvad silmad, pealegi sama kurvad
 kui meie mustal hobusel. „Peiss, on sul nüüd
 parem elada sest saadix, kui teilt ära olen?“
 küsis ta tasakesi ja pani oma käe mu pea
 peale. „Ei ole, halli, igavam on nüüd,“ vastasin
 „Siis meid ka vahet vaatama.“ Ta nauratas see
 peale nii kurvalt, nagu ma kunagi teda naura-
 tamas ei olnud näinud, aga ei vastanud midagi.
 Linn ei olnud ka enam midagi öelda, jätsin
 jumalaga ja tulin ära. Aga tema jäi tükiks ajaks
 seisma sinna کنارانرااله, kuhu ta jätsin.

Nutad ?

See silmadel on vahest värsind sõra
 ja päice aamel on nendes kuu,
 siis hajameelsus nendes luusib ringi
 ja pisaragi on laugel kärsitu:

ta ronib ripsmele
 ja tilgab põste -
 see väike, soolane,

üks pisartilk.

Kall nagu sigistaevas on see pika,
 ja tuhki näib silmis minee peegelpilt.

Kuid vahest süüki paistab, et
 see näkku urustarued
 on päice oma soojuse,
 ei teda säälk ka peletarued
 õõtsuel ja taavas pilvine.
 Siis nagu uristuste lädi mulle
 see silmapaar raudsirine.

ja alati,
 kui näen su silmis sädistamas pääsukesi,
 siis mõtlen nii,
 et kui
 ma võiksin unustada oma nime,
 ja elujooksul kogunud kurbustsi,
 siis ainult vastik, hirmus ime
 mind sureks unustama sind, mu lind!

Na kaasa tulla sooviks su viimise meenuti.
 Ei! Silmis rõõms näha me elulopust!

N. Rahn.

Suunatiit puu talab mind haigusega

"Isa, vaata: puulihed langivad, katabad muld... ja magus on magajal unil mulla all. Isa, sa lubad mul minna? Nõmme kaduda valgele lumiste mäetippude kõrgusisse?... Minna roosina ja sulada taevasinas säravaks päikesekiiriks? Isa, ilus on magada pilvoodis, armastada ja suudelda verevains pilvoodite vaipade õrni voldis!... Isa, sa lubad mul minna puhkama tinaraskust loois?... Puhata langivate lehtede all unil kõigjal on mull ja siis tõusta uimillegagi kõrguse kõrgusisse?"

Aga isa on ammu juba valge pääl! Ei taha siis temagi siista langivate lehtede seas-magus temagi magada mulla all. Kuid aga tahab ta siista veel ja ei i tohi katta teda puulihed. Porg peab kasvama toeks! Küll siis isalgi kerjaja minna.

"Isa, liiv ei tohi joosta liivakallas vales-ti! Päike ei tohi veel jõuda kope! Alatus ei-tust ei tohi ilalgi poolili jätta! Puulihed ei tohi katta mind, ust mind on tois tarvis!"

Mitmealgeline.

loodi erigisub.

Tõusen veidi uimasena. Miski tõmbub sil-
maxopaie valusasti. Talsan paar korda risti üle põ-
randa - miski hakkab juurima medekohis. Tõugu nä-
riv ussike puukoore all. Istun toolile ja toetan hõõ-
guva kolba rusikale. Pidan lõpetama veel täna „lad-
use eluräiga“, muidu ei saa ma oma päevast töö-
normi täis.

Kogu maja on väikse nägu sievenemises
tike.

Peatan mudasel kaldal, kusit raba, otse
kui kuni enda elu, sest ühesuigused troostita peista-
vad mõlemad. Peatan rabaajõe mudasel kaldal - otse
kui seal enda elu. ... Tõsi, kui värvitu ja ilmetu
on tihiti elu! Hall udu õues, toas, inimeseski. Põr-
de ümber ja vaata oma minevikku - uduse, kare,
kõlbe; kui palju on seal vaeva, pisaraid ja vürst-
vaha. Jalgealune on sopane ja rurdus! Belgia üm-
lenasti ja külmumasti õhus aga allpoolt voolu-
selt, tuulivisust!

Keegi tõmbis tagipeas lauba poole, hõr-
 rab siis silmakospaistse ja tihedalt valusasti.

"Seisan üksi keel raba, kuskil on need tei-
 sed, aga need näib mind valdavat mitte üksi rabi-
 gur, vaid ka aeg."

Keegi! - muretsatab tees ja kogu keele-
 ka seina taga koguöödandud rereksupere jutukõmi-
 rat. Ent mis läheb see mulle korda!

Mustar raba ja mustar-satolise raba jõe-
 gi, mõned siskurad raba jändriksed ja sargelad
 ümbervirgi, ... ja kuskil ühes trimeri, kuis mahajäe-
 tud, või ise ...

"Jesse, kaks õppimist!" kuuldas ühe
 taga raskiv hääle.

"Noh!" ümises pahaselt ja turses, kuidas
 ürdid me kõõguv olimeis.

"Kas mahajäetud, või ise põgnerud kõi-
 ge ust. Kallis rügistavaas metsharude koll kolmnurk."

Metsharude kolmnurk! See pild ükitab raa-
 matult kollale, kollalt arrotanale ja koll õue-
 hale. Keiv kollane kõrjakule kõlgub kevadise
 ülinguis - sirgjal vövendab mataste vahelt põhja-
 lute laugaste vaixiv vesi - valendab vevilt, kuba
 ü küündi sirjana ülingu mässav üsk.

"Sihka, sihka, viuh, krrriids... sihka, sihka", kostub seinad tagant üdini tungivad välisriiksumist. Haaran peast kirri, keegi sikutab jälle silma poole. Tuure, kuid tõuseb sõrgiakelust, mis taigi keumid, valgudes taksuvallt pähe. Läbi nembuva kriigira kuulid uuivad koolilast õpilööd:

"... las siis Mats õpi ametimeheks. See olus jäi kindlaks."

Sihka, sihka, kii... üjäh.

"Ah, pihh...! Külma värin jookseb läbi keha. Kui jube on seda kriigirat kuulata! Haaran laualt peegli ja sukur ta külma klaasist vastab oma tulist otsmikku.

"Pruunis laskis hobuse ette rakendada ja sõitis varda paarkümmeid lähe suure mõisa sspet..."

Sihka, sihka - klöpp, kopp, kopp!

Käh, enam ei saa, miski nägude presiks, nägude köidaks hingamisorganeid nende vähimaks makte. Haaran jõuga hingama, kardab seda unustada hirmutatuna momentaarselt tekkivast kujutelmist, hingar palavlike kiirusega. Me keha on kuivanud ja paitetarud, nägude muutunud veripunkts ja hõõgub ahjuna - nliid käreid vad vist küll siin, hoidvad kiud ja silma-

20
munad kukuvad võlja nagu katriu põljaga
estit kartulid.

„klõpp, klõpp!“

... poja pärast kõnelma,“ varib idasi
koolilaps, „kiitasepa juunde ta tida anda ei...“

Klõkk, klõkk - siha, äha krii...!

Nagu mingist vedrust tõugatud otse
lindar toolilt. Haavar klaasist külma vett sil-
mika. Nõtted hakkavad jälle reatuma.

„Kest sa võtid ta - mes sa naavad viil!
tõha sul raha maha viil. Kest sa võtid ta - ütle!
kui mul poisikut, võtne aju päält krestüri pedeli
ja valla visare juurust!“

„Käia“ - iirib laps, keda tihti narrusteni
hellitatakse.

Olen vajunud sattuva kolile - üleri
hõõguv, higistav, tuikav. Türi pilk on suuataud
õue, üle raba ja raba valendavate umbvõte - ei
kui kuhu. Kivest laskub rabaosteile metspõlvide
kolmik, hall nagu hõmariku ahmanus tuulest
lairetav, kahisev kuhu. Hall ja udusev, hõmardus
õhku. Nagu slegise nukrat viirelit mängib aera
all me sõber - tuust. Kuid siiski on ju varasamad,
olguigi et hallis. Nagu mingi raske melanhoolia
a lasku - mirmek ja ühinevad tuikavad, urda-

va valuga kolbas.

„Pange pistis. „Sss!“ iivitas kargemalt
tõis oma tegija üle ja kadus vette.”

See jels on kargunud mu ees avatud
„Andrus elukäigute”. Kõrgas käega üle silmi nägus
tahaks pühkida eest nende halli ämblikuvõrku, et
alata uuesti oma tööd.

Sihka, sihka, viitõts ...!

„sh!” karjatas ette metsikult, hüppas too-
lisse raamatut kirni liius ja tormas rõlvastega
voodi vektorusse. Klupur alusele ja vaikus hinge-
tada.

„Oai, „Sss-nyõ” nime sai endale!”

Kõrgist kramplikkusest värahtus, pistas
jää padja alla ja nõreer tekkivast lõpustunud
kuumusest...

Kidagi halli kargest mullu, milled rabe-
ten, vāhkleen, milled midagi pillun, abin, lõuxar,
kuid hallus tõmbub ikka hallinats ja tiheda-
maks, raskemaks mine ämber, püüdes mätta kirga-
mist. Olen meelheitel, püüan karjuda, kuid häält
ei tule - õhku ei ole! Klutturuse hirmust abõgat-
tan elajalikult. Hüppas voodist ja ärrasit-
lan.

See ämber on pimedus, vaie ja ha. in

üleri kigine, lähtutav, keidav.

Maakar kumbari vana all tuntuviulilil
melarhoolut vüil, keidest, poalt vira vira vira kina-
gamist ja lõpeks oma ürdame vasaandamist. Sagar
kõr kullilavalt vasaandamist ja veld iser möle
läbis kolbakäike: „Ene üle lähel oma igapäev-
vart rada!”

Platolmetaja: K. Põhla.
Vastustar loimetaja: E. Kvell.
Väljaandja: V. M. K. Epilosting.

Hind 20 senti.

